

Innviðaráðuneytið
Sölvhólsgötu 7
101 Reykjavík

Reykjavík, 2. desember 2022

Umsögn KPMG ehf. um drög að reglugerð um íbúakosningar sveitarfélaga

Hinn 10. nóvember 2022 voru birt í samráðsgátt stjórnvalda drög að reglugerð um íbúakosningar sveitarfélaga ásamt fyrirmynd að reglum fyrir sveitarfélög og minnisblað um málefnið. KPMG hefur kynnt sér drög að reglugerðinni og sér ástæðu til að koma eftirfarandi ábendingum og tillögum á framfæri.

Atkvæðagreiðsla um sameiningar sveitarfélaga, sbr. 3. mgr. 119. gr. sveitarstjórnarlaga.

Samkvæmt drögum að reglugerð og fyrirmynd að reglum fyrir sveitarfélög er lagt upp með að sömu reglur eigi við um íbúakosningu vegna sameiningar sveitarfélaga og um aðrar íbúakosningar sveitarfélaga. Í minnisblaði um íbúakosningar sveitarfélaga sem finna má í samráðsgáttinni segir eftirfarandi:

„Í sveitarstjórnarlögum var gert ráð fyrir að framangreindar kosningar færu fram á grundvelli kosningalaga eftir atvikum. Í framkvæmd reyndist tilvísun skapa ákveðin vandkvæði. Í fyrsta lagi eru kosningalög þannig uppbyggð að þau taka til tiltekinna kosninga á landsvísi, þ.e. alþingiskosninga, sveitarstjórnarkosninga og þjóðaratkvæðagreiðslna. Eðli málsins samkvæmt fela lögin í sér stífar kröfur um framkvæmd slíkra kosninga enda um að ræða grundvöll fyrir lýðræðislega stjórnskipan. Sömu sjónarmið eiga ekki endilega við um íbúakosningar sveitarfélaga, sérstaklega þegar á það er horft að íbúakosningar sveitarfélaga um einstök málefni eru almennt ekki bindandi.“ (undirstrikun KPMG).

Samkvæmt 120. gr. sveitarstjórnarlaga verður sveitarfélag ekki sameinað öðru sveitarfélagi frjálssri sameiningu nema fleiri kjósendur í atkvæðagreiðslu samkvæmt 119. gr. séu henni fylgjandi en andvígir. Er því ljóst að kosning um sameiningu sveitarfélaga er bindandi kosning. Ákvörðun um sameiningu sveitarfélaga er mikilvægt lýðræðislegt mál enda er tilvist sveitarfélaga tryggð í Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands. Líkt og fram kemur í tilvitnaða textanum hér að ofan er það mat ráðuneytisins að mikilvægt sé að sveitarstjórnarkosningar fari eftir stífum kröfum kosningalaga um framkvæmd kosninga enda um að ræða grundvöll fyrir lýðræðislega stjórnskipan. Að mati KPMG eiga sömu rök við um kosningu um sameiningu sveitarfélaga. Þar er verið að ákveða framtíð sveitarfélagsins í bindandi kosningu og ef sameining sveitarfélags er samþykkt er ljóst að niðurstaðan mun hafa mikil áhrif á stjórnskipan sveitarfélagsins og hagsmuni íbúa.

Á síðustu árum hefur farið fram fjöldi kosninga um sameiningar sveitarfélaga og hefur framkvæmdin í samræmi við kosningalög gengið vel, almennt góð þátttaka og ekki komið fram alvarlegar athugasemdir um kosningaframkvæmdina. Í ljósi þess að framkvæmdin hefur gengið vel er það mat KPMG að varhugavert sé að breyta framkvæmd sem nú þegar virkar. Leggur KPMG því til að það komi fram í reglugerð og fyrirmynd að reglum fyrir sveitarfélög að kosningar um sameiningar sveitarfélaga eigi að fara fram í samræmi við kosningalög.

KPMG óska eftir því að fylgja eftir umsögn þessari á fundi með ráðuneytinu, en starfsmenn KPMG hafa viðtæka þekkingu og áralanga reynslu af því að starfa með sveitarfélögum og fyrir þau, m.a. Róbert Ragnarsson (rragnarsson@kpmg.is) og undirrituð, auk fjölda annarra endurskoðenda og ráðgjafa.

Virðingarfyllst

Sesselja Árnadóttir lögfræðingur
sesseljaarnadottir@kpmg.is